

Хоровият фестивал в Чанаккале, Турция: 7-12 юли 2015

От 7-и до 12-и юли 2015 в град Чанаккале, Турция премина с голям успех поредното (трето) издание на провеждащия се на всеки 2 години (от 2011) Хоров фестивал Чанаккале (<http://www.canakkalekorofestivali.com>), базиран към университета „18-и март” в града (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi). (Голям, модерен, много добре устроен университет „18 март”, основан в 1992, днес с около 44000 студента! С 13 факултета, 4 института, 8 колежа, 13 професионални училища, 26 изследователски и приложни центрове...)

Участваха 30 хора, от които 29 турски – от Чанаккале, Истанбул, Анкара, Мерсин, Болу, Адана, Денизли, Испарта, Трабзон, Кибрис, Бурдур, Самсун, Текирдаа. Сред тях имаше не само много добри, но и великолепни хорове (университетски, но и други).

ÇANAKKALE

KOROLAR FESTİVALİ

ÇANAKKALE CHOIRS FESTIVAL

7-12 TEMMUZ 2015

100 Yıla Başlıyoruz

SALON KONSERLERİ

8-9-10-11 Temmuz 2015

Saat: 14:00 / 16:00

ÇOMÜ İçdaş Kongre Merkezi

SOKAK KONSERLERİ

8-9-10 Temmuz 2015

Saat: 22:00 / İskele - Yeni Kordon

GELİBOLU KONSERLERİ

10 Temmuz /17:00 /Atatürk Kız Meslek Lisesi

ANA SPONSOR

ÇANAKKALE KOROLAR FESTİVALİ

ÇANAKKALE CHOIRS FESTIVAL

7-12 TEMMUZ 2015

Festival Koroları

- Abant İzzet Baysal Üniversitesi Çoksesli Koro Topluluğu / Bolu
Acappella Grup 34 / İstanbul
Ankara Vokal / Ankara
Ancora Öğretmenler Korusu / Mersin
Ankoro / Ankara
Armoni Vokal / Ankara
Ars Nova / İstanbul
Boğaziçi Caz Korusu / İstanbul
Boğaziçi Gençlik Korusu / İstanbul
Çanakkale Barış Korusu / Çanakkale
Çanakkale Hüseyin Akif Terzioğlu Orta Okulu Çocuk Korusu / Çanakkale
Çokfonik Müzik Derneği Çoksesli Korusu / Adana
Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi Korusu / Denizli
Farkındalık Korusu / Ankara
Isparta Polifonik Korolar Derneği Yetişkinler Korusu / Isparta
Karadeniz Teknik Üniversitesi Çoksesli Korusu / Trabzon
Kıbrıs'ta Barış İçin İki Toplumlu Koro / Kıbrıs
Kıbrıs Polifonik Korolar Derneği Otello Çoksesli Korusu / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Koro Makü / Burdur
Konrul Vocal Ensemble / Çanakkale
100 Ses / Türkiye
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğt. Fak.GSEB Müzik Eğt. ABD Korusu / İstanbul
Mersin Devlet Opera ve Balesi Çocuk Korusu / Mersin
Mersin Oda Korusu / Mersin
Mersin Polifonik Korolar Derneği Nevit Kodallı Yetişkinler Korusu / Mersin
Pamukkale Üniversitesi Çoksesli Korusu / Denizli
Samsun Devlet Opera ve Balesi Çocuk Korusu / Samsun
Samsun İlkadım Gençlik Merkezi Amisos Çoksesli Korusu / Samsun
Sofia Boys / Bulgaristan
Tekirdağ Güzel Sanatlar Lisesi Çoksesli Korusu / Tekirdağ

Хоровете участници във фестивала

(Можете да видите тези клипове,

<https://www.youtube.com/watch?v=fSSyIJCiQ5M>,

<https://www.youtube.com/watch?v=OoybaKKio1k>,

<https://www.youtube.com/watch?v=rtI2hyFp23A>).

Инициатор, основен организатор и наистина „душа” на фестивала е турският хоров диригент Мете Гьокче (Mete Gökçe, 40-годишен, роден в Анкара, но установил се в Чанаккале), който се представи на този фестивал с 3 ръководени от него хорови състава: Konrul Vocal Ensemble, Çanakkale Barış Korosu и 100 Ses Gençlik Korosu. Диригент не само с развита и ясна мануална техника, но и артистичен, че и чаровен, със сугестия и сценично присъствие, с моменти и на „шик” в комуникацията с хоровете и публиката... Преподавател в университета „18-и март” в Чанаккале. Великолепният диригент Мете Гьокче се радва на наистина „всенародна любов” – обич и радушно посрещане – и от страна на студенти, и хористи (свои и чужди), и публика... М. Гьокче е понастоящем докторант в департамент Музика на Нов български университет, с научни ръководителите проф. д-р Адриана Благоева и проф. д.н. Явор Конов.

На фестивала се изяви и с много сладкия си детски хор Çanakkale Hüseyin Akif Terzioğlu Ortaokulu Çocuk Korosu (с много шармантни униформи!) и Ебру Гьокче (Ebru Gökçe), съпруга на Мете Гьокче.

Мете Гьокче с един от хоровете си

Концертите на Хоровия фестивал в Чанккале (всичките с вход свободен) се състояха в голямата (1500 места!) зала на Университета (в новопостроения му през 2014 г. Конгресен център). Всеки състав бе поел, по регламента на фестивала, ангажимент и за изнесено участие – в центъра на града, на открита сцена.

Откриването на Фестивала бе вечерта на 7 юли, на уширено място на крайбрежната алея на Чанаккале (същата, на която по-късно към стария център на града е разположен, до макет на античния град Троя, Дървеният кон от филма „Троя“, 2004), със столове, с прекрасна и добре озвучена и осветена сцена.

Моменти от откриването на фестивала. Диригент Мете Гьокче.

Снимки от Интернет

Върховен момент бе изпълнението на встъпителната част „О, Fortuna!“ на „Carmina Burana“ от Карл Орф, на турски език, с много зрелищни разноцветно осветени фонтани в морето – „откликващи“ по брой, вид, насоченост и интензивност на водните струи, съответно оцветявани по различен начин!

Да припомня, че Чанаккале (Çanakkale, от „Чанаккалеси“, грънчарска крепост, стар център на грънчарство) е пристанищен град на азиатската част на Дарданелите (Хелеспонт), административен център на едноименния вилает, най-западния турски, разположен на двата континента, срещу отсрещния град Гелиболу (Галиполи). Връзката между двата континента е фериботна. Има прекрасен стар град – *всяко павенце не само си е на мястото, но е и както трябва...* Има и все по-разрастващи се хубави нови квартали...

Град с нулева престъпност – така не само пише в интернет, така споделиха и живеещи там: „Колата да си оставиш с отворени прозорци, че и през нощта, никой нищо няма да ти вземе от нея...”

Искам да поясня защо университетът на Чанаккале се казва „18-и март“. Затова припомням битката за Галиполи (Дарданелската операция) през Първата световна война и датата 18-и март. На тази дата през 1915 англо-френска ескадра се опитва да премине през пролива Дарданели (но не само безуспешно, а и с тежки загуби, понеже турците поставят в последния момент нови минни заграждения, а и с помощта на бреговата си артилерия потопяват 3 от корабите на Антантата и тежко увреждат други 3 от тях), затова турците наричат в историята си 18-и март „денят на победата при Чанаккале“. Следва още по-катастрофалният, инициран и ръководен от Чърчил опит за завладяване на полуостров Галиполи чрез недообмислен като провеждане и недобре

проведен десант (при недостатъчно познаване на терена и подценяване на възможностите и патриотизма на турските военни), довел до може би повече от 150 000 жертви от страна на Антантата и 250 000 от страна на турците. Чърчил предвиждал битката да приключи успешно за 11 дни, но тя продължила близо година, завършвайки с неуспех, отразил се не само на историята на Турция. Целта е била завладяване на Истанбул и окупирането и подялбата на Османската империя, както и моментното подпомагане на тогава съюзна на Антантата Русия, при турската инвазия в Кавказ...

(Същият Чърчил, който искал, доколкото може да се прочете, през Втората световна, поради съюзността на България с Германия – на 13 декември 1941 г. България обявява война на САЩ и Великобритания в това си качество – чрез бомбардировки София да бъде срината и изравнена със земята и на мястото на града да се засадят картофи... В резултат: жестоките и непроменящи нищо във военните действия бомбардировки над столицата ни през ноември и декември 1944 и януари, март, април и май 1944 г.: точно на 24 май е разрушена зала „България”, с органа и двата ѝ рояла... Общо разрушени, доколкото съм чел, са над 12000 сгради само в София, с хиляден брой загинали и ранени, почти само цивилни, и то не от управляващите среди... Бомбардирани са и редица други селища и обекти в страната...

Пишейки за Чърчил, не издържам на желанието си да цитирам Дм. Ив.: „В "Oxford University Press" университетските умове – the university wits, отсели документално доказаното от парламентарния фолклор: Чърчил попитал как да се маскира за бал да не го познаят и първата жена в британския парламент, американската въздържателка лейди Астор, му казала: "Елате трезвен!"; сдърпали се, тя му казала: "Ако ви бях жена, щях да ви

сия отрова в чая", а той казал: "Ако ми бяхте жена, щях да изпия този чай".", вж. <http://www.segabg.com/article.php?id=694074>.)

Връщам се на „Операция Дарданели” в 1915. В турската защита основна роля играе Мустафа Кемал, тогава млад подполковник, бъдещият основател и ръководител на турската република, провел реформите, довели и до прозвището му „Ататюрк”, „баща на турците”.

И сега вече, подчертавам факта на ежегодните срещи на потомци на загиналите и от „двете страни на барикадата”... (турски, респ. британски, френски, австралийски, новозеландски, индийски и нюфаундлендски войници...; тази пролет тържествено бе отбелязана на Галиполи 100-годишнината от битката). Не мога да не отбележа и писмото на Ататюрк до майките на загиналите чужди войници:

”Вашиите синове дойдоха на наша земя като завоеватели, врагове, но те се биха достойно и проляха кръвта си на наша земя... Проклятата кръв е свещена, затова сега те са и наши чедра, бъдете спокойни, че турският народ никога няма да забрави паметта им“, прочетено на английски език от турски военен по време на тазгодишната юбилейна 100-годишната церемония на 25 април. За увековечаване паметта на загиналите е създаден националният исторически парк на полуострова, с мемориал, висок повече от 42 метра...

Според мен много добро е това, че Хоровият фестивал в Чанаккале е с несъстезателен характер, което въздържа отприщването на съперничеството, завистта, злобата... Остават прикрити, доколкото и където изобщо ги има. (А не да се предизвикат и нажежат страстите и между диригенти, и между хористи, от въпросите кой и защо е в журито и кой и защо не е, кой кого и как, и защо така оценява... И, в крайна сметка, евентуално щастливи и благодарни остават само класираните на първо място, а всички останали си тръгват малко или повече с огорчение и

недобро чувство и спомен... *Тук си спомням думите на Луи XIV – разказвам именно по спомен, не цитирам – защо не вземал чужди фаворити, защото това означавало да си създаде нови 100 врагове и още един неблагодарник...*) Впечатли ме и организацията на фестивала, в това число и ангажираната съпричастност на привлечените в нея студенти – и радостта и удовлетвореността им, че участват в това!

Единственият нетурски хор на фестивала в Чанаккале бе специално поканеният да изнесе галаконцерта хор на софийските момчета с диригент проф. д-р Адриана Благоева: най-ярката, фурорна изява и концертна вечер. *(Ако бяха изпели и някоя любима за публиката турска песен, фурорът вече щеше да е неудържим, смятам... Можеше и на ръце да ги вдигнат!)* Знаем колко изпипани и изящно изработени, уверено и същевременно деликатно поднесени са изпълненията на хора на Адриана, но държа да го подчертая и тук! Адриана Благоева бе подредила програмата си майсторски в 2 половини: в първата представи българското хорово – композиционно, и изпълнителско, вече чрез хора си – майсторство и същевременно на един екран се прожектираха красиви кадри от България – природа, архитектура, забележителности. Проф. Благоева има до себе си и великолепен корепетитор: Зорница Гетова! Пианист с виртуозитет и артистичност, който претворява на клавишния инструмент най-различни по характер и интензитет звучности (на моменти чуваш, например, „цял оркестър“). Зорница владее и тънкото изкуство на внимателния и адекватен, доизграждащ творбата и подпомагащ хористите и диригента, съпровод. Наистина Адриана има до себе си партньор, на когото може в най-голяма степен да разчита и да се опре и изпълнителски, и интерпретационно.

Проф. д-р Адриана Благоева с хора си „Софийските момчета”

Хорът на Адриана още при излизането си – с появата си, с начина на ходене и подреждане на сцената – издава сигурността си, нивото си, децата и младежите познават цената си, наясно са какво знаят и могат, какво и как правят на сцената, радвали са се безброй пъти на големия си успех пред публика къде ли не по света, и излизат с готовността и предварителната радост от предстоящия нов успех, базиран на сигурното предстоящо удоволствие на публиката – а и на изпълнителите – от интерпретациите им. Същото е усещането и при появата на диригентката им...

Такива работи, при такива изпълнители...

Присъствах на всички концерти на фестивала и ми е приятно да подчертая колко възторжено бе посрещнат и изпратен в края на концерта си софийският момчешки и младежки хор, как бурно и продължително бяха аплодирани изпълненията му от тъй препълнената зала! И отново бих искал да подчертая колегиалната радост – и независт! – от страна на хористи и диригенти.

Да, подчертавам изрично характерната за хоровия фестивал в Чанаккале атмосфера на независт, съпричастността, радостта от успехите на другите! Това се изразяваше и в аплодисментите, и в припяванията, и в комбиниранията на хорове, вкл. чрез запявания от – без, или с дирижираня към – една или друга част от голямата нова зала. Публика наистина силно съпричастна, публика от съмишленици и сподвижници – съставена от непеещи в момента на сцената хористи от други хорови състави. Диригенти си „заемаха”, понякога взаимно, хорове и/или дирижираха групови формации. Чух много красиви хорови песни на турска народностна основа, с майсторски аранжimenti, например песните Dostluğa Davet и Suda Balık Ounuуor (ето един висок, по турските оценки, „първообраз” на втората от тях

<https://www.youtube.com/watch?v=eRVkbgTNC5g>, ето и нейни хорови претворявания, в аранжимент на турския композитор и педагог Erdal Tuğsular (р. 1961), първото е на хора на университета в Чанаккале с диригент Мете Гьокче, запис от 2011?

<https://www.youtube.com/watch?v=ToG8iMf8UYk>,

<https://www.youtube.com/watch?v=4aqwQD-vo-M>)... Публиката познава – и обича – и „оригиналите” (слагам кавички, защото знаем променливостта на фолклорните първоизточници), и хоровите адаптации, и припява, и запява, и допява... Имах удоволствието да съм всред кипежа и изявата на една модернизирана, но неотстъпно национална култура. Чух и немалко произведения от западноевропейската и световна хорова съкровищница, включително откровено сакрални християнски произведения, *изпълнявани без никакви притеснение нито на сцената, нито в залата... в мюсюлманска Турция. (Замислих се как ли би било, ако на подобен фестивал у нас се изпълняват мюсюлмански религиозни песни, в един или друг „оригинал” или в авторско пре/творяване...)*

В Чанаккале фолклорни и народни ансамбли, както и храмови хорове, нямаше.

Много от хоровете бяха лишени от добре познатата ми „скованост” и препарираност на хористите... Радват се искрено и твърде свободно на присъствието и изпълнението си на сцената, на диригентите си...

Посочвам и младия турски диригент Масис Арам Гъозбек (който е на последния от горните видеозаписи; роден в 1987, диригент с много златни медали от различни хорови срещи къде ли не по света) и водените от него хорове *Voğaziçi Gençlik Korosu* и (Босфорски младежки хор) *Voğaziçi Caz Korosu* (Босфорски джазов хор) към Босфорския университет (с постоянно най-висок ранг сред турските университети; езикът на обучение е английският). Университетът е наследник на прочутия (известен и, чрез българските си възпитаници, важен и за нашата възрожденска история и култура) Робърт колеж в Цариград (Истанбул), *основан в 1863 от американски протестантски мисионери (Кристофър Робърт, индустриалец и филантроп от Ню Йорк и Сайръс Хамлин, професор, образовател, техник, архитект, строител, богослов и мисионер). Проводник на протестантска етика и американски либерализъм, това е и най-старата американска институция за висше образование, основана извън САЩ (тук е мястото да посоча и книгата Орлин Събев „Робърт колеж и българите”, Изток-Запад, София, 2015). Поради образователна реформа, Робърт колеж се слива през 1971 с американския девически колеж в Истанбул (ACG, основан в 1890, изиграл, чрез възпитаничките си, голяма роля в политическия живот и реформите в Турция след младотурския преврат...).* Премества се в сградите на вече бившия девически колеж в Арнауткьой. А в сградата на Робърт колеж днес е именно *Voğaziçi University (Боазичи, Босфорски), за чийто хорове споменах.*

На миналото издание на хоровия фестивал в Чанаккале (през 2013) поканеният чужд хор е бил Детският радиохор с диригент (днес покойния, уви!) академик Христо Недялков! Концертът минал с огромен успех, има видеозапис в youtube (https://www.youtube.com/watch?v=Sd_ell66dkQ).

Отсъствието на чужди хорове на хоровия фестивал в Чанаккале си обяснявам с това, че организаторите му нямат за цел да го превърнат в международен форум, а се стремят да направят фестивала си централен форум за хоровия живот в родината си, Турция.

(При това, участниците на хоровия фестивал в Чанаккале съвсем не са всички турски хорове. Напишете, например в гугъла, думата „korosu”, и ще видите. Нито това е единственият хоров фестивал в Турция... Напишете „Korolar Festivali” и ще видите, имат и хорови конкурси: Истанбул, Измир, Анталия, Памуккале...)

Фестивалът имаше и великолепа водеща – професионална дикторка, може би от телевизия. Искях да попитам, така и не го направих, не знам защо. Но не това е важното, а това, че тя, чрез начина си на говорене, чрез присъствието, чрез страхотната си дикция, култура и (овладяна) артистичност на изказа, подчертана женственост (но без нито елемент на добре познатото ни и по нашите земи „гювендийство” – нито нюанс дори!), допринесе също много за добре организираното и извисено протичане на фестивала. Не се бях заслушвал – а и не бях имал нито повода, нито подобна възможност – колко много звукови нюанси има в турския език и колко изразителни (могат да) са те... Независимо, че не разбирах значението на думите...

(Друго: и този път си задавам въпроса защо българите, защо в България, при 5 века турско робство, или турско владичество, както

казват и пишат други, или присъствие в, под управлението на Османската империя... Знаем че е имало множество жестоки моменти на насилие. Но, така или иначе, при 5 века под управление на османски турци, сред българското население няма създадена силна традиция – то и тогава май, но особено днес – за изучаване и ползване на турски език. В предишната му писменост, и в днешната, с латинските букви, след реформите на Кемал Ататюрк... Българите не са били принуждавани да го учат и/или турският език не им е трябвал (и тогава)? Не са го учили поради омраза към поробителите? На как са комуникирали с властите? Хайде, търговията са я въртели гърци, евреи, арменци, сами българи... А какъв богат обмен би могло да има, не само търговски, но и културен... - и тогава, и днес. Не съм специалист, но посочвам едно интригуващо четиво: <http://pomaknews.com/bg/?p=386&lang=bg>; четиво, по което много посоки за дискутиране ми минаха през ума, но не е тук мястото да ги излагам. Все пак да отбележа 3 изложени в него виждания: 1) за неасимилирането от страна на османските турци на покорените народи, 2) че покоряването ни от Османската империя като фактор за... запазването ни като народност, в това число и териториално..., 3) че ние, българите, сме тюрки. Така или иначе, много пъти съм говорел, че изучаването и РАЗБИРАНЕТО на собствената ни българска история трябва да стане в много по-голяма степен през едно по-добро и обективно изучаване на византийската и османската истории... И по възможност, не само през нашите си „призми” ...)

Специален акцент във фестивала бе сложен върху присъствието на турския диригент и музикален педагог Adnan Atalay (р. 1952), който бе в залата на концертите, в много от които бяха изпълнени негови песни или песни в негови аранжimenti. На 8 юли от 18:00 ч. Аднан Аталай изнесе и конференция, посветена на хоровото изкуство

В концертните програма бяха великолепно и – също ще кажа: чаровно – вмъкнати мимически изпълнения на студенти по пантомима от Консерваторията към Истанбулския технически университет.

Малко бе поднесената на английски език (на друг език нямаше нищо) информация по време на фестивала, за това на моменти съжалявах, че не знам поне отчасти турски, за да знам повече за ставащото.

Нагледах се на модерно ориентирани, отворени към света (момчета и момичета, някои с твърде оскъдни облекла, което не впечатляваше нито тях, нито околните...), не само свободно държащи се, но и свободно говорещи английски език турски студенти!

Какво не видях ли? Не видях толкова пиене. Половинлитровата бира в обикновено заведение струва от 5 и повече лева нагоре (при цени на храните и напитките сходни с тези у нас; да не говорим, че едно външно измиване на автомобил на бензиностанция струва 2 лири, т.е. около 1.30 лв.). Най-голямата бутилка бира в магазините (в малкото на брой магазини, в които се продава алкохол!) е от половин литър. Пластмасови бутилки с бира от литър, два и повече, не видях... Нито видях някой да си носи по улиците бира и да си пие... (С други думи, в Турция не се допуска превръщането на населението в „бирено месо“, ако направя тази парафраза на „пушечно месо“, във финансова полза на биропроизводителите и в ущърб на цялото общество, впоследствие...)

Жалко, че отново се засилиха терористичните актове в Турция понастоящем... (август 2015).

Какво не видях още, конкретно на фестивала? Не видях моменти на разпицолване, на разюздана просташка „слободия“, чрез съответни изяви на просташка радост, гръмливи и крециящи смехове и пр. А – понеже ходих да поздравявам – бях и в кулоарите, че и в – и около – тоалетните.

Но и извън фестивала. Имах чувството, че хората имат сериозен самоконтрол, може би под въздействието и на сериозен външен контрол. Така или иначе, имах чувството, че всеки си знае мястото. И се работи... И хората проявяват зачитане към другия... И към историята си и труда и подвизите на предшествениците си. Един красноречив пример: в двора-градина на военноморския музей на Чанаккале (музей под стопанисване и разпорежба на военните), ограден и строго охраняван, с безплатен вход, но с работно време (от 9 до 17 ч.; можеш да се подведеш, че това е парк като парк, можеш да влезеш и пеша, и с колело), 8-годишно момче (българче) влезе с луксозната си тротинетка (с меки гуми, т.е. не опасна за разбиване на настилки и пр.). Веднага бе спряно – учтиво, но категорично – от дежурния войник на входа, който му каза – първо на турски, после на английски, – че с тротинетка тук не може. Под погледа и спокойната усмивка на дежурния офицер, баткото-войник най-мило го гушна и го успокои, че може да остави при него в будката тротинетката си и после да си я вземе, защото той ще я пази (с автомата)... Изводът (моят): дошъл си на разходка-посещение в музей на воинската чест, достойнство, подвиг и саможертва! Това не се прави с/от тротинетка, а пеша...

Камо ли да се допусне къртене, както е в София със скейтбордовете – около НДК, че и по току-що направените пешеходни зони по булевард „Витоша”...

Общество с морално-нравствен и поведенчески ред. Колко свободно – и СИГУРНО – всъщност се чувствах в него.

Бих искал да напиша още за хората в Турция (много отзивчиви и много услужливи – в някои случаи просто невероятно!), за пътищата (много добри). За спокойствието, което имахме, навсякъде и постоянно, докато бяхме в страната... Разбира се, Турция е твърде голяма и твърде

различна в различните си части, съответно турци и живеещи в Турция – най-различни. Не идеализирам. Споделям констатации и преживяно.

Бих искал да напиша и за Троя, на 30-ина километра от Чанаккале, която също посетихме...

Но спирам дотук.

Явор Конов

8-14 август 2015

ПП Този текст представя единствено и само лични мои впечатления и разсъждения. Я. К.